

3. Materynko, M.O. (2018) Klasyfikatsiia pravovykh pidstav zvilnennia suddi z posady v Ukraini: teoretyko-pravovyi analiz [Classification of legal grounds for dismissal of a judge from office in Ukraine: theoretical and legal analysis]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, 49, Vol. 2, 174–177 [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 [The Constitution of Ukraine from 28.06.1996]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 30, art. 141 [in Ukrainian].
5. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon vid 02.06.2016 № 1402-VIII [On the judiciary and the status of judges: Law from 02.06.2016 № 1402-VIII]. (2016). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 31, art. 545 [in Ukrainian].
6. Pro Vyshchu radu pravosuddia: Zakon vid 21.12.2016 № 1798-VIII [About the High Council of Justice: Law from 21.12.2016 № 1798-VIII]. (2017). *Vidomosti Verkhovnoi Rady – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. 7–8, art.50 [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.3.46>

STATUS ADMINISTRACYJNO-PRAWNY KOMISJI WYŻSZYCH KWALIFIKACJI NOTARIALNYCH JAKO PRZEDMIOT WYKONYWANIA CZYNNOŚCI NOTARIALNEJ NA UKRAINIE

Siergiej Rozsocha

kandydat na stopień doktora nauk prawnych

Instytut Badawczy Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-6105-8133

e-mail: Serhii_Rozsokha@ukr.net

Abstrakcyjny. Celem artykułu jest określenie administracyjno-prawnego statusu Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Notariuszy jako podmiotu notarialnego na Ukrainie, w wyniku ujawnienia specyfiki stosowania prawa, analizy stanowisk prawników i praktyka notarialna. Artykuł stanowi, że status administracyjno-prawny Wyższej Komisji Kwalifikacyjnej Notarialnej jako podmiotu notarialnego na Ukrainie jest statusem prawnym specjalnego organu administracji notarialnej, który zapewnia proces certyfikacji uzyskania prawa do wykonywania czynności notarialnych i wypowiedzenia tego prawa w przypadkach przewidzianych prawem.

Słowa kluczowe: obsługa administracyjno-prawna, mechanizm, Ministerstwo Sprawiedliwości Ukrainy, normy prawa, Izba Notarialna Ukrainy, notariusz, notariusz, zasady, status.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE HIGHER QUALIFICATION COMMISSION OF THE NOTARY AS A SUBJECT OF ENFORCEMENT OF NOTARIAL ACTIVITY IN UKRAINE

Serhii Rozsokha

Candidate of Doctor of Laws

Research Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6105-8133

e-mail: Serhii_Rozsokha@ukr.net

Abstract. The purpose of the article is to determine the administrative and legal status of the High Qualification Commission of Notaries as a subject of notarial activity in Ukraine, as a result of revealing the peculiarities of the application of law, analysis of the positions of legal scholars and notary practice. The article stipulates that the administrative and legal status of the High Qualification Commission of Notaries as a subject of notarial activity in Ukraine is the legal status of a special body of notarial governance that provides certification process of obtaining the right to engage in notarial activities and termination of this right in cases provided by law.

Key words: administrative and legal support, mechanism, Ministry of Justice of Ukraine, norms of law, Notary Chamber of Ukraine, notary, principles, status.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ НОТАРІАТУ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сергій Розсоха

*здобувач наукового ступеня доктора юридичних наук
Науково-дослідного інституту публічного права (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-6105-8133

e-mail: Serhii_Rozsokha@ukr.net

Анотація. Мета статті полягає в тому, щоб внаслідок розкриття особливостей застосування норм права, аналізу позицій вчених-юристів та практики нотаріату, визначити адміністративно-правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату як суб'єкта забезпечення нотаріальної діяльності в Україні. В статті визначено, що адміністративно-правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату як суб'єкта забезпечення нотаріальної діяльності в Україні – це правове становище спеціального органу нотаріального врядування, що забезпечує атестаційний процес отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю та припинення цього права у випадках, передбачених законодавством.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, механізм, Міністерство юстиції України, норми права, Нотаріальна палата України, нотаріат, нотаріус, принципи, статус.

Вступ. За останні роки значно змінився правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, було змінено та розширено повноваження комісії, насамперед питання щодо доступу до професії нотаріуса та анулювання діяльності нотаріуса делеговані державою вищезгаданим комісії. Незважаючи на незначну кількість наукових праць, присвячених даній темі, що з'явилися останнім часом, правовий статус та повноваження Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, що здійснює державне регулювання за нотаріальною діяльністю, в умовах реформування є недостатньо дослідженим і потребує подальшої розробки (Литвиненко, 2014, pp. 129–133).

Основна частина. До розкриття правового статусу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату в Україні звертали свою увагу такі вчені як К. Білько, Г. Гулевська, Л. Данюк, М. Долинська, К. Досінчук, Д. Журавльов, Н. Ільєва, О. Мартинюк, У. Палієнко, В. Тищенко, К. Чижмарь, В. Юрах та інші.

Однак, враховуючи діючі проблеми, які виникають в нотаріаті внаслідок неналежного адміністративно-правового забезпечення атестаційних правовідносин у сфері нотаріату, дослідження цієї проблематики є надзвичайно важливим для виконання функцій нотаріату в українському суспільстві.

Мета статті полягає в тому, щоб внаслідок розкриття особливостей застосування норм права, аналізу позицій вчених-юристів та практики нотаріату, визначити адміністративно-правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату як суб'єкта забезпечення нотаріальної діяльності в Україні.

Для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, та вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю при Міністерстві юстиції України утворюється Вища кваліфікаційна комісія нотаріату. Персональний склад Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату затверджується наказом Міністерства юстиції України. Строк повноважень персонального складу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату становить три роки, починаючи з дня його затвердження. Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату затверджується Кабінетом Міністрів України (Про нотаріат, 1993).

Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є структурним підрозділом Міністерства юстиції України, цільовим призначенням якого є визначення професійної кваліфікованості кадрів у сфері нотаріату та дотримання ними організаційно-правових вимог, необхідних для реалізації нотаріальної діяльності. Ключовою атестаційною процедурою перевірки професійної придатності нотаріусів є кваліфікаційні іспити, допущення або недопущення до яких залежить від дотримання низки проміжних умов, а результатом – отримання/неотримання нотаріусом авторизуючого документу на право здійснення нотаріальної діяльності – свідоцтва. За структурними ознаками Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є постійно діючим атестаційно-кваліфікаційним органом, що складається із професійних нотаріусів та службовців Міністерства юстиції. Враховуючи подвійне представництво в ВКК як фахівців-нотаріусів, так і державних службовців, маємо підстави вести мову про поєднання в функціях ВКК атестаційно-навчальних та дисциплінарно-контрольних повноважень. Зазначене є пов'язаним із кадровим поповненням ВКК за рахунок Нотаріальної палати та виконанням управліннями та відділами юстиції Міністерства юстиції України контрольно-наглядових функцій щодо державних та приватних нотаріусів (Солошенко, 2019, pp. 195–202).

Питання законодавчого визначення повноважень Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату є не менш важливим, адже саме Комісія вирішує такі важливі питання, як безпосередньо допуск до професії нотаріуса, видача та анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю. Усунення правових недоліків з цього питання значно покращить як якість національного нотаріату, так і усіх суміжних галузей, безпосередньо пов'язаних з діяльністю нотаріусів (Литвиненко, 2014, pp. 129–133).

Відповідно до Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, основними завданнями Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату є: визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір

займатися нотаріальною діяльністю; вирішення питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю (Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, 2011).

Комісія відповідно до покладених на неї завдань: розглядає подання територіальних органів Мін'юсту про допуск осіб, які мають намір скласти кваліфікаційний іспит на право на зайняття нотаріальною діяльністю, до його складання; забезпечує проведення кваліфікаційного іспиту на право на зайняття нотаріальною діяльністю; розглядає подання Мін'юсту, територіальних органів Мін'юсту, Нотаріальної палати України про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю (Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, 2011).

За наявності стажу роботи, особи, які мають намір скласти кваліфікаційний іспит на право на зайняття нотаріальною діяльністю, допускаються Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату до його складання на підставі подання відповідного територіального органу Міністерства юстиції України. Порядок допуску до складання кваліфікаційних іспитів та їх проведення встановлюється Міністерством юстиції України. На підставі результатів складеного іспиту Вища кваліфікаційна комісія нотаріату приймає рішення про видачу (або відмову у видачі) Міністерством юстиції України свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю. Особа, яка не склала кваліфікаційний іспит, допускається до наступного його складання не раніш як через рік за поданням відповідного територіального органу Міністерства юстиції України за місцем постійного проживання такої особи. Особа, яка не здійснювала приватну нотаріальну діяльність протягом трьох років після отримання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, яка не працювала державним нотаріусом державної нотаріальної контори, державним нотаріусом державного нотаріального архіву, консультантом державної нотаріальної контори чи помічником приватного нотаріуса, не була посадовою особою, яка здійснює керівництво та контроль за діяльністю нотаріату, не працювала на виборній або іншій посаді в Нотаріальній палаті України протягом трьох років до подання заяви про реєстрацію нотаріальної діяльності чи призначення на посаду державного нотаріуса державної нотаріальної контори, повинна підтвердити свою кваліфікацію шляхом складання нового кваліфікаційного іспиту в порядку, встановленому Міністерством юстиції України (Про нотаріат, 1993).

Будь-яка професійна діяльність, включаючи нотаріальну, потребує кваліфікованих кадрів. Кваліфіковані кадри, в свою чергу, можуть формуватися лише в тих інституціях та середовищах, які створюють спеціальні органи та процедури тестування цих кадрів на перевірку їх професійної придатності та кваліфікованості. В сфері українського нотаріату таким спеціальним органом є Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, створення якої є врегульованим спеціальним положенням і цільовим призначенням якої є реалізація атестаційно-кваліфікаційних процедур, зокрема – кваліфікаційного іспиту щодо осіб, які бажають отримати авторизуючий документ (свідоцтво) на право здійснення нотаріальної діяльності. Діяльність ВКК набуває неабиякого значення в епоху стрімкої зміни нормативно-правової бази, регуляторних стандартів, що містяться як в законах, так і підзаконних нормативних актах, особливо за умови впровадження навчання протягом життя (life-long-learning). Послідовна реалізація зазначеного принципу в сфері нотаріату означає постійну включеність нотаріусів в професійне удосконалення та підвищення якості технік та процедур роботи із клієнтурою, всебічне підвищення рівня корпоративної етики в нотаріальній спільноті. Реалізація атестаційно-кваліфікаційних процедур неминуче супроводжується дискваліфікацією певної частини державних та приватних нотаріусів, що має місце як на законних підставах, так і у зв'язку із скоєнням дисциплінарних правопорушень, кримінальних злочинів та адміністративних проступків (Солошенко, 2019, pp. 195–202).

Питання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю розглядається Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату за поданням Міністерства юстиції України, його територіальних органів або Нотаріальної палати України у випадках, визначених цим Законом. Порядок внесення Міністерством юстиції України, його територіальними органами або Нотаріальною палатою України подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю та його розгляд Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату встановлюється Міністерством юстиції України. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату може бути оскаржено до суду (Про нотаріат, 1993).

Вища кваліфікаційна комісія нотаріату є колегіальним органом, який створюється при Міністерстві юстиції України і цільовим призначенням якого є перевірка професійної придатності осіб, які здійснюють нотаріальну діяльність або ж мають бути дискваліфікованими у зв'язку із професійною невідповідністю займаний посаді нотаріуса в державних нотаріальних архівах, державних нотаріальних конторах та на засадах приватного нотаріату. Вища кваліфікаційна комісія є колегіальним органом, що впливає із самої її назви. Згідно визначення терміну, комісія є колегіальним підрозділом (постійним або тимчасовим), створеним при органі державної влади, управління, судової влади, корпоративному суб'єкті будь-якого способу утворення і формування для розв'язання певних завдань в межах відокремленої юрисдикції, компетенції та визначених нормативно-правових функцій і повноважень (Солошенко, 2019, pp. 195–202).

До складу Комісії входить сім осіб, делегованих Мін'юстом з числа нотаріусів та/або представників Мін'юсту, та сім нотаріусів, делегованих Нотаріальною палатою України. Члени Комісії під час виконання своїх повноважень є рівноправними. Нотаріус може входити до складу Комісії за умови, що: він має стаж роботи нотаріусом не менш як 12 років; щодо нього не застосовувалися дисциплінарні стягнення (державний нотаріус) або його діяльність не зупинялася (приватний нотаріус) у зв'язку з допущеними порушеннями законодавства; щодо нього не застосовувалося анулювання доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та/або Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців

та громадських формувань. Строк повноважень членів Комісії становить три роки. Член Комісії може бути достроково відкликаний за рішенням органу, який його делегував до складу Комісії. Голова Комісії визначається Мін'юстом. Заступник голови Комісії обирається з числа членів Комісії на засіданні шляхом відкритого голосування. Голова Комісії організовує роботу Комісії, розподіляє обов'язки між її членами. Секретар Комісії призначається з числа представників Мін'юсту. Секретар Комісії виконує доручення голови Комісії, пов'язані із забезпеченням підготовки та організації проведення засідань Комісії, ведення протоколів, а також здійснює інші повноваження, визначені регламентом Комісії. Секретар Комісії несе відповідальність за організацію діловодства Комісії, формування, облік та зберігання справ. На час роботи Комісії члени Комісії звільняються від виконання службових обов'язків (обов'язків державного нотаріуса) із збереженням середнього заробітку (Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату, 2011).

Висновки. Загалом адміністративно-правовий статус Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату як суб'єкта забезпечення нотаріальної діяльності в Україні – це правове становище спеціального органу нотаріального врядування, що забезпечує атестаційний процес отримання права на зайняття нотаріальною діяльністю та припинення цього права у випадках, передбачених законодавством.

Особливостями адміністративно-правового статусу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату як суб'єкта забезпечення нотаріальної діяльності в Україні є:

- є органом нотаріального врядування;
- є постійно діючим колегіальним органом;
- знаходиться у постійному підпорядкуванні Міністерства юстиції України та є його структурним підрозділом;
- склад (безпосереднє наповнення Комісії) має дуалістичну природу: половина призначається органом виконавчої влади (Міністерством юстиції України), половина – органом нотаріального самоврядування (Нотаріальною палатою);
- основним функціональним завданням є забезпечення атестаційного процесу в нотаріальних правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Литвиненко В.С. Деякі питання щодо повноважень Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату. Правова держава. 2014. № 17. С. 129–133.
2. Про затвердження Положення про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату: постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 923. Урядовий кур'єр. 2011. № 163.
3. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383.
4. Солошенко Ю.В. Вища кваліфікаційна комісія нотаріату: організаційно-правові засади утворення та проведення кваліфікаційних іспитів (Частина 1). Наукові записки. Серія: Право. Кропивницький : ТОВ «Полімед Сервіс», 2019. Вип. 6. Спецвипуск. С. 195–202.

References:

1. Lytvynenko V.Ie. (2014). Deiaki pytannia shchodo povnovazhen Vyshchoi kvalifikatsiinoi komisii notariatu [Some questions concerning the powers of the High Qualification Commission of Notaries]. Pravova derzhava. № 17. Pp. 129–133. [in Ukrainian].
2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Vyshchu kvalifikatsiinu komisiuu notariatu [On approval of the Regulations on the High Qualification Commission of the notary]: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31 serpnia 2011 r. № 923. Uriadovyi kurier. 2011. № 163. [in Ukrainian].
3. Pro notariat [About the notary]: Zakon Ukrainy vid 02.09.1993 № 3425-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1993. № 39. St. 383. [in Ukrainian].
4. Soloshenko Yu.V. (2019). Vyshcha kvalifikatsiina komisiia notariatu: orhanizatsiino-pravovi zasady utvorennia ta provedennia kvalifikatsiinykh ispytiv (Chastyna 1) [High Qualification Commission of Notaries: Organizational and Legal Principles of Education and Conducting Qualification Exams (Part 1)]. Naukovi zapysky. Seriia: Pravo. Kropyvnytskyi : TOV «Polimed Servis». Vyp. 6. Spetsvypusk. Pp. 195–202. [in Ukrainian].